

Formannskapet 19.januar klokken 1000

Som følge av skredet på Ask i Gjerdrum har Moss kommune mottatt en rekke henvendelser fra bekymrede innbyggere. Vi har stor forståelse for at mange innbyggere har spørsmål, og at skredet i Ask gjør mossinger bekymret. Vi i administrasjonen har fått spørsmål fra innbyggere som vi jobber med å svare ut, og jeg vet at også flere av dere har mottatt noen av de samme spørsmålene. Selv om vi kunne ønske vi hadde alle svar og dermed også i større grad kunne dempe bekymringen, må vi erkjenne at det er ikke alt vi har svar på per nå.

Vi har nå jobbet for å samle informasjon om kvikkleire i Moss, og dette vil i løpet av dagen legge ut på nettsidene til Moss kommune. Grunnen til at vi ønsker å orientere formannskapet først er at vi gjennom høsten 2020 har fått ny kunnskap om kvikkleire i Moss.

I forbindelse med jernbaneutbyggingen i Moss ble det våren og sommeren 2020 foretatt ytterligere grunnundersøkelser i Moss. Rapporten fra disse undersøkelsene, som gir en oppdatert vurdering av områdestabiliteten, er ikke formelt ferdigstilt og oversendt Moss kommune, men 15. desember fikk vi oversendt geotekniske data for det som gjelder området i Moss sentrum og hvor undersøkelsene var gjort på bestilling fra Moss kommune. Fordi befolkningen har et behov for å vite hvordan situasjonen er i Moss, så velger vi å gå ut med dette nå, til tross for at rapporten ikke er ferdig fra Banenor sin side.

Bakgrunnen for tilleggsboringene:

Bane NOR og entreprenøren MossIA ble under kontraktsforhandlingene sommeren 2019 enige om et program på flere hundre borepunkter for å få bedre oversikt over grunnforholdene langs den nye jernbanetraseen. Resultatet av disse boringene gjorde at det ble besluttet å gjøre en oppdatert vurdering av områdestabiliteten som igjen førte til ytterligere boringer . Disse ble foretatt fra og med våren 2020.

Funnene, som gjorde at det ble foretatt nye undersøkelser langs jernbanetraseen, avdekket også et mulig nytt kvikkleireområde i Moss sentrum hvor det ble anbefalt å foreta ytterligere undersøkelser av områdestabiliteten. Moss kommune bestilte derfor ytterligere undersøkelse av grunnen i dette området (fire borepunkter). Undersøkelsene ble utført av Norges Geotekniske Institutt.

Kvikkleiresone Moss sentrum

Gjennom høsten 2020 har politisk og administrativ ledelse i Moss kommune hatt møter med Bane Nor og blitt orientert om framdrift i arbeidet. I disse møtene har vi fått underveis informasjon om at grunnforholdene i Moss er mer utfordrende enn først antatt og at det er avdekket et større kvikkleireområde i Moss sentrum. Selv om rapporten, som Bane Nor eier, ikke er ferdigstilt fikk vi 15. desember de geotekniske dataene for undersøkelsene i Moss sentrum. Konklusjonen er som følger: for kvikkleiresonen i Moss sentrum viser beregninger at stabiliteten er tilfredsstillende, og at ingen stabilitetsforbedrende tiltak er nødvendig i denne sonen for å ivareta områdestabiliteten.

Området omfatter sentrum, fra Moss kirke, langs Dronningensgate og Th. Petersonsgate ned til Mosseelva og sundet, og er ifølge rapporten kategorisert til faregrad middels.

Selv om rapporten konkluderer med at det ikke er nødvendig å foreta stabilitetsforbedrende tiltak vil det bli foreslått restriksjoner og stilt krav til videre utredning for planer og byggesaker i området. Sonen er foreslått lagt inn som hensynssone, fare for kvikkleireskred i forslag til kommuneplanens arealdel. Innenfor sonen er det ikke tillatt med tiltak som kan svekke områdestabiliteten. I reguleringsplaner og byggesaker i dette området må det gjøres videre geotekniske vurderinger.

Kvikkleiresone Moss havn

Moss kommune har som sagt også blitt orientert underveis i arbeidet om at det innenfor reguleringsområdet til jernbanen har blitt avdekket at BaneNOR må gjøre ytterligere tiltak for å ivareta områdestabiliteten. Innenfor faresonen Moss Havn, som omfatter området mellom Melløs, Kleberget, Moss havn og Kransen, er faregraden vurdert til middels.

Bane Nor har vært tydelig i dialogen med Moss kommune om at jernbaneprosjektet i seg selv ikke fører til en forverret grunnstabilitet. Tvert i mot vil sikringstiltakene som nå vil bli gjennomført gjøre byen tryggere. De dårlige grunnforholdene i området er der uavhengig av jernbaneprosjektet, men som følge av utbyggingen har det blitt foretatt omfattende grunnundersøkelser som gjør at vi nå har bedre kunnskap om situasjonen og kvikkleireforekomster i Moss. Videre vil nå staten ved Bane Nor investere store summer i å bedre grunnforholdene i Moss innenfor reguleringsområdet for den nye jernbanen.

Hvordan funnene som er avdekket i faresone Moss havn vil påvirke selve jernbaneutbyggingen vil Bane Nor redegjøre for når rapporten med anbefalinger om tiltak er endelig ferdigstilt. Men det som er sikkert er at jernbaneprosjektet skal gjennomføres. Bane Nor har også, i flere møter med Moss kommune, vært tydelige på at de vurderer det dithen at det ikke er behov for endringer i gjeldende reguleringsplan som følge av de utvidede grunnundersøkelsene og påfølgende tiltak som NGI har foreslått. Selv om vi er planmyndighet for jernbaneutbyggingen, er kommunen helt avhengig av staten og Bane Nors kompetanse på dette området. Vi vil derfor i den videre dialogen be om ytterligere svar og forsikringer fra Bane Nor. Vi vil også vurdere å innhente annen ekstern kompetanse for å bistå oss.

Hvis alt går etter planen vil rapporten og tiltak bli kommunisert offentligheten i slutten av uke fire. Vi vet at det i etterkant av det tragiske som skjedde på Gjerdrum 30. desember er det mange som er bekymret for kvikkleire. Moss kommune vil derfor i samarbeid med Bane Nor sørge for god informasjon og dialog knyttet til jernbaneområdet og kvikkleire.

Trygt å bo og ferdes – generelt om kvikkleireforekomster i Moss

Så til den mer generelle informasjonen rundt kvikkleire i Moss kommune. Det er kjent at det er store kvikkleireforekomster i Moss og etter kvikkleireskredet på Ask i Gjerdrum kommune 30. desember har vi fått en rekke henvendelser fra innbyggere som ønsker trygghet for at et tilsvarende ras ikke skjer i Moss. I følge Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE), som er den norske fagetaten på skred, regnes det ikke som farlig å bo på kvikkleire. Det er først når kvikkleira overbelastes og omrøres at den kan kollapse, og det må være helning i terrenget for at leira skal renne ut og bli et større skred. Det er derfor veldig viktig å ikke overbelaste kvikkleire.

En slik overbelastning kan skje på flere måter, blant annet:

1. Gjennom naturlige årsaker som f eks ved elveerosjon
2. Gjennom menneskelige tiltak som graving, utfylling, drenering eller andre terrengbelastninger.

Det er altså endringer i terrenget som fører til økt rasfare. I enkelte områder skal det ikke nødvendigvis store endringer til før ras kan utløses. Alt dette kan dere lese mer om på NVEs nettsider som har utfyllende og lett tilgjengelig faktainformasjon om kvikkleire.

Selvom kvikkleireskred i følge NVE skjer svært sjelden, så må vi erkjenne at det kan skje. Det er derfor viktig at vi alle er godt kjent med hvor det er kvikkleire og at aktivitet i områder med kjente kvikkleireforekomster eller usikre grunnforhold er strengt regulert og kontrollert.

Kvikkleire i Moss

Geoteknisk kartlegging utført på vegne av Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) i 2019 viser at Moss kommune har flere områder der det er funnet potensiell fare for store kvikkleireskred. Disse områdene er Feste, Fjordveien og områdene til Melløs stadion, Refsnes, Tronvik, Rambergbukta, Framnes, Østre Huseby, Rødstranda og Kambobekken. Rapportene konkluderer med at disse områdene har ulik risikograd fra 2-4 hvor fem er høyeste på skalaen i NVE's klassifisering. Hele rapporten vil bli gjort tilgjengelig på nettsidene til Moss kommune.

I tillegg til undersøkelsene gjort på vegne av NVE har både Statens vegvesen og Bane Nor utført grunnundersøkelser i Moss som har påvist dårlige grunnforhold og kvikkleire i forbindelse med utbygging av veier og jernbane. Flere av disse områdene og rapportene fra disse arbeidene er lagt inn i NVEs kart.

Som nevnt innledningsvis er det også gjennom grunnundersøkelser våren og sommeren 2020, avdekket et større kvikkleireområde i Moss sentrum, samt at det er avdekket at Bane NOR må gjøre ytterligere tiltak for å ivareta områdestabiliteten innenfor reguleringsområdet for jernbanen.

Som tilfellet er for norske kommuner er det viktig å understreke at det heller ikke i Moss er gjort undersøkelser av hele kommunen, slik at det kan være dårlige grunnforhold i også andre deler av kommunen. Kommunen har de siste årene sterkt oppfordret alle aktører som har utført grunnundersøkelser til å melde sine funn inn til NVE, men i dag er det ingen plikt til å gjøre dette i norske kommuner. Dette er viktig kunnskap for å utvikle kommunen på en tryggest mulig måte, og vi vil vurdere å ta inn bestemmelser i kommuneplanen om plikt til å melde dette inn her lokalt.

Ved utarbeidelse av planer for utbygging skal kommunen påse at risiko- og sårbarhetsanalyse gjennomføres for planområdet, eller selv foreta slik analyse. Analysen skal vise alle risiko- og sårbarhetsforhold som har betydning for om arealet er egnet til utbyggingsformål, herunder risiko for kvikkleireskred. Fare for skred er en av de hendelsene som er identifisert og vurdert i helhetlig ROS for Moss kommune, vedtatt 13.2.2020. I ROS-analysen er det foreslått flere tiltak som er fulgt opp og som følges opp løpende.

Hva gjør Moss kommune i dag?

Moss kommune har et selvstendig ansvar for at det ikke bygges i rasutsatte områder eller bygges på en slik måte at det kan utløse ras. Plan- og bygningsloven gir bestemmelser om at det ikke er lov å

tillate bygging eller deling av tomt dersom det ikke er tilstrekkelig sikkerhet mot fare eller vesentlig ulempe som følge av natur- eller miljøforhold. Kravene i plan- og bygningsloven gjelder for alle tiltak som er omfattet av loven.

Det er NVE som setter regler og retningslinjer for planlegging og behandling av byggesaker i områder med utfordrende grunnforhold i norske kommuner. I plansaker påser kommunen at det blir utført tilstrekkelige utredninger om grunnforhold og områdestabilitet i tråd med dette.

Selv om tiltaket ikke er søknadspliktig, må kravene i loven likevel følges.

Kort oppsummert gjør kommunen følgende for å hindre at rasfaren øker i Moss:

- Faresonekartene brukes aktivt ved all planlegging og i alle byggesaker i Moss.
- Før reguleringsplaner vedtas, må geotekniske vurderinger/undersøkelser være utført.
- I den enkelte byggesak kreves geoteknisk uttalelse, og kommunens krav til utbyggingen stilles på bakgrunn av uttalelsen. Vi stiller krav til foretakenes ansvar, kompetanse og kontrollform i byggesaker.
- Ved utbygging i faresoneområder settes strenge kvalifikasjonskrav for entreprenørene, og det stilles krav om uavhengig kontroll av foretak med geoteknisk kompetanse.

- I tillegg vil kartlagte fareområder (NVE 2019 og NGI 2020) innarbeides som hensynssone skredfare på arealplankart i forslag til kommuneplanens arealdel, og tilknyttes bestemmelser som setter vilkår for arealbruken.
- Supplere kartlegging av skredutsatte områder på eget initiativ

Kommunen er selv byggherre på en rekke prosjekter og sørger da for at geoteknikk ivaretas i disse prosjektene. For eksempel gjennomføres det geotekniske utredninger ved større VA-prosjekter.

Innenfor kartlagte fareområder må det også ved tiltak som ikke normalt er søknadspliktige utføres geoteknisk vurdering før igangsetting. Dette kan for eksempel være oppføring av garasje under 50 m², terrengarbeider, uthus, veranda eller liknende som i seg selv ikke er søknadspliktige tiltak.

Hva kan innbyggerne selv gjøre?

Dersom man oppdager skråninger der utglidninger er i ferd med å utvikle seg, skal det tas kontakt med kommunen. Utenfor kommunens åpningstid kan politiet kontaktes ved alvorlige tilfelle. Det er kommunen som har ansvar for beredskap lokalt og som vurderer tiltak.

Det må alltid tas hensyn til grunnforholdene ved grave- og byggearbeider. Ras kan utløses av relativt små byggetiltak utført på feil sted eller på feil måte, for eksempel ved graving i bunnen eller oppfylling på toppen av en ustabil skråning. Vær varsom og kontakt fagkyndig foretak/person for hjelp før du starter slike arbeider.